

”Absurd förstörelse när sjöar töms”

Östra Görsjön i Värmland, fotograferad 2024 efter utrivning av damm 2023. Foto: Jill Kortesmaa

Större hänsyn måste tas till de boende och kulturmiljön vid omprövningen av vattenkraftverk och dämnda vattendrag. Fler vatten måste räddas genom att tillämpa de undantag EU-rätten medger, skriver flera debattörer.

Publicerad 2024-10-01

DEBATT | VATTENDRAG

Det här är en argumenterande text med syfte att påverka. Åsikterna som uttrycks är skribentens egna.

Merparten av Sveriges 10 000 dammar riskerar att rivas till följd av den svenska implementeringen av EU:s vattendirektiv. Sjöar som funnits i hundratals år kommer att torrläggas. Dricksvattenförsörjningen drabbas, ekosystem förstörs, turism försvinner, risken för översvämningar ökar, människors försörjning hotas och livsmiljön i hundratals samhällen går om intet.

Regeringen har nu remitterat en promemoria med lagförslag för att få en större rimlighet i Sveriges implementering av EU:s vattendirektiv. Miljöminister Romina Pourmokhtaris initiativ är lovvärt men för smalt eftersom det ensidigt handlar om att värna större vattenkraftverk.

Under den industriella revolutionen har många sjöar skapats till följd av att man dämde vattendrag för att nyttja kraften i vattnet för att driva sågar, kvarnar, hyttor och smedjor. Samhällen har byggts upp kring dessa skapade sjöar och unika kulturmiljöer har växt fram under århundraden av mänsklig aktivitet. Nu ska Sveriges tusentals vattenkraftverk och regleringsdammar få moderna miljövillkor genom omprövning i mark- och miljödomstol. Utgångspunkten är EU:s vattendirektiv (2000/60/EG) som implementerats i svensk lagstiftning. Riksdag och regeringen har genom lagar och förordningar gett myndigheterna i uppdrag att skriva föreskrifter

och vägledning för arbetet samt ta fram beslutsunderlag. Dessa vägledningar påverkar även riktlinjerna för alla andra dämda vatten i Sverige. Med nuvarande tillämpning tvingas i stort sett alla dammägare att bygga kostsamma faunapassager (fiskvägar) för att svagsimmande fiskar ska kunna vandra mellan vattendrag. Detta leder till att dammägarna behöver göra satsningar i mångmiljonklassen, även om de har små dammar i branta miljöer där dessa fiskvägar inte ens får plats alternativt leder till en förstörelse av ovärderlig kulturmiljö. Rivning av dammarna blir ofta det enda ekonomiskt rimliga alternativet. Det leder också till att sjöar som funnits i hundratals år töms på vatten. Man kan inte tala om någon återställning till "naturliga förhållanden" då ekosystemen anpassat sig under mycket lång tid till sjöarnas nuvarande utbredning.

Följden av detta fokus på hypotetiska möjligheter till fiskvandring blir att människors livsmiljöer förstörs. Detta är absurt. Större hänsyn måste tas till de boende och kulturmiljön.

Listan på negativa konsekvenser av dammrivningar och sjötömningar kan göras mycket lång. Skyddsvärda djurarter såsom vattensalamandrar och trollsländor drabbas. Oersättliga kulturmiljöer försvinner. Vägar över dammar som håller samman samhällen måste byggas om och vattenvägar till bostäder på öar försvinner. Husgrunder i fastigheter vid sjöar påverkas av minskat vattentryck och grundvattnet sänks. Riskerna för skogsbränder ökar då markerna blir torrare och vattenreservoarer vid bränder försvinner. Växthusgaser kommer att släppas ut i atmosfären på grund av torrläggningar av tusentals sjöar med angränsande våtmarker. Risken för översvämningar ökar vid vårflood och kraftig nederbörd då regleringen av vattendragen försvinner.

Runt Fredriksberg i Säsens, södra Dalarna, är nu många sjöar hotade. En av dem är Säfssjön, som är hjärtat i Fredriksberg med tusentalet bofasta och deltidsboende. Förutom att livsmiljön raseras försvinner fastighetsvärden för mångmiljonbelopp om sjöarna försvinner, vilket skulle vara förödande för bygden.

Det framgår tydligt av EU:s vattendirektiv att miljönyttan ska vägas mot bland annat kulturmiljö och rekreation, men det underlåter myndigheterna att göra, trots att riksdagen gett direktiv om att alla undantag som EU-rätten medger ska nyttjas. I det här sammanhanget är det rimligt att inbegripa människors livsmiljövärden i vattendirektivets begrepp rekreation. Livskvalitet och försörjning för dem som bor kring aktuella sjöar har naturligtvis ett värde för nationen som helhet. Undantag från kraven på fiskvägar på nämnda grunder görs sällan eller aldrig av vattenmyndigheterna.

Det finns enligt EU:s vattendirektiv möjlighet till att klassificera en vattenförekomst som kraftigt modifierat vatten (KMV). Det gäller vatten som genom mänsklig verksamhet har en väsentligt ändrad fysisk karaktär. En KMV-klassning sänker kraven på åtgärder. Möjligheter till klassning som KMV används dock inte i detta sammanhang av berörda svenska myndigheter.

Miljöministern har nu lagt fram lagförslag som avser åtgärda överimplementeringen av EU-direktivet. Att dessa förslag söker värna kraftproduktionen är lovvärt, men det räcker inte. Lagstiftningen måste ändras så att vattennivåerna i uppdämda bebyggda trakter bevaras. För att värna kultur, landskap och livsmiljöer behöver regelverket för omprövningen skrivas om så att fler sjöar och vattendrag pekas ut som kraftigt modifierat vatten och får mindre stränga krav. Om hela Sverige ska värnas behöver perspektivet vara bredare än nu lagd remiss.

Jonathan Lindgren

samhällspolitisk expert Villaägarnas
Riksförbund

Stina Persson

vd Säfsen Resort

Gustaf Hellström

ordförande Svensk Vattenkraftförening

Anna-Karin Andersson

förbundsordförande Sveriges Hembygds-
förbund

Anna-Maria Axelsson

förbundsordförande Sveriges Civilförsvars-
förbund

Lisa Bång

butikschef Coop Fredriksberg

Susanne Andersson

samordnare Sjönätverket Säfsensjöarna

Jan Carlsson

föreningen Värna Grängen med omnejd

Moa Rudebert och Jan Olsson

Järle kvarndamm

Jill Kortesmaa

ordförande Hyttsjöns Vänner

Elisabet Eriksson

sekreterare Håenförbundet

Renate Pettersson

ordförande Hösjöns Vänner

Björn Håkansson

ordförande Nedre Tällbergssjön

Jan Johansson

ordförande Gravendals

Samfällighetsförening

Anders Nordahl

ordförande Ulriksbergs Idrottsklubb

Jesper Modin

ordförande Säfsnäs Idrottsförening

Louise Axelsson

ordförande Säfsen Alpina Klubb

Lars Dahlberg

sekreterare Säfsnäs Skyttegille

Jeanette Schander

sekreterare Folkets Hus i Fredriksberg

Andreas Pettersson

ordförande Säfsnäs Fiskevårdsförening

Gabriella Holgersson

ordförande Fredriksbergs Skoterklubb

Ann Wilhelmsson

sekreterare Säfsnäs Hembygdsförening

Emma Thorin

sekreterare Skifsens Vänner

Lena Hagström

ordförande Strömsdals Hembygdsvänner

Kjell Hellkvist

ordförande Fredriksbergs Motorklubb

Hans Arenander

ordförande Tyfors Byförening

Jan Nygren

president Lions Klubb Fredriksberg

Gertrud Engkvist

styrelseledamot Säfsnäs Vävstugeförening

Katarina Karlsson

ordförande Säfsnäs Bakarstugeförening

Anne Halvarsson

ordförande Kyrkliga Syföreningen

Lars Findahl

ordförande Turismutveckling i Finnskogarna

Anna Sand Björkqvist

kassör Ulriksbergs Bygdegårdsförening

Ulrika Berglund

sekreterare Säfsnäs Socialdemokratiska
Förening

Mats Ekehov

ordförande PRO Fredriksberg

Stina Persson

vd Säfsen Resort AB

Lisa Bång

butikschef Coop Fredriksberg

Anders Moberg

ägare Nordic Car Trailer

Pär Trässman

ägare Annefors Kunskapsutveckling

Anna Forsberg

ägare Rosahöjdens Kök & Bageri

Cecilia Söderlund

ägare Nya Timjan

Susanne Andersson

ägare Ostkôja i Säfsen

Diane Senneborn

föreståndare Makken Fredriksberg

Jan Bakken

ägare Jan Bakken Entreprenad

Thomas Johansson

ägare Johanssons Service i Säfsen

Kent Pettersson

ägare Härjes Bil & Maskinverkstad

Julia Hautamäki

ägare Julias Salong i Säfsen

Jonas Nordahl

ägare JN Teknik & Motorsport

Jan Magnil

ägare Fredriksbergs Rör

Sores Tosun

ägare Säfsenstay

Christer Rosén

ägare Säfsen Hunting Lodge

Mattias Rosén

ägare Sögård Fastigheter

Vedat Tosun

ägare Pizzeria Jägaren

Kjell Hellkvist

ägare Kjells Skrot o diverse

Stefan Holgersson

ägare Solbacka Plåt